

УДК 336

Лукашенко А. О.

здобувачка вищої освіти на другому (магістерському) рівні
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гаврилова Н. В.
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

МОДЕЛІ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ДЛЯ ФІНАНСУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Публічно-приватне партнерство у сфері професійно-технічної освіти є сучасною формою взаємодії державних інституцій та приватного сектору, спрямованою на забезпечення сталого розвитку освітньої інфраструктури, підвищення якості підготовки кадрів та адаптацію освітніх програм до потреб ринку праці. Сутність ППП полягає у поєднанні фінансових, управлінських, технологічних та інноваційних ресурсів держави і бізнесу, що дає змогу досягти синергійного ефекту, недоступного у випадку використання виключно бюджетних або приватних джерел фінансування.

У контексті закладів професійно-технічної освіти публічно-приватне партнерство забезпечує реалізацію таких стратегічних завдань: модернізація матеріально-технічної бази (оновлення обладнання, створення навчально-практичних центрів, цифровізація), підвищення відповідності професійних стандартів потребам економіки, формування ефективної системи виробничого навчання, розвиток дуальної форми освіти, посилення інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності випускників.

Важливою особливістю ППП у сфері професійної освіти є спільне розподілення ризиків, обов'язків та очікуваних результатів між державою та бізнесом. Держава отримує доступ до додаткових ресурсів, а приватний сектор – кваліфікований персонал, можливість впливати на освітні стандарти та підвищувати продуктивність власного виробництва [1].

У професійно-технічній освіті України формується кілька ключових організаційно-фінансових моделей ППП:

1. Інфраструктурне партнерство (спільне інвестування в освітню інфраструктуру)

Ця модель передбачає спільне фінансування будівництва, модернізації або реконструкції освітніх об'єктів. Бізнес може інвестувати у навчально-практичні центри, лабораторії, майстерні, цифрові та інноваційні хаби.

Держава забезпечує нормативну підтримку, виділення земельних ділянок, надання податкових пільг або часткове фінансування.

2. Партнерство у межах дуальної освіти (виробниче партнерство)

Це одна з найпоширеніших моделей ППП, що включає: фінансування або співфінансування виробничого навчання; оплату наставництва з боку роботодавців; організацію практики учнів на виробництві; участь бізнесу в розробленні освітніх стандартів та програм.

У межах цього формату робоче місце стає частиною освітнього середовища, що потребує інвестицій роботодавця.

3. Модель корпоративної соціальної відповідальності (CSR-модель)

Бізнес на добровільних засадах може забезпечувати фінансову або матеріальну підтримку закладів ПТО обладнанням та навчальними матеріалами, стипендіями для учнів, оплатою тренінгів, курсів та підвищення кваліфікації педагогів, підтримкою участі учнів у конкурсах чи змаганнях.

CSR-модель орієнтована на підвищення соціального іміджу компанії та розвиток людського капіталу в регіоні.

4. Освітньо-виробничі кластери та консорціуми

Ці моделі передбачають об'єднання зусиль кількох підприємств, органів влади та закладів ПТО, спрямованих на розвиток регіональних освітніх екосистем.

Кластери забезпечують спільне фінансування інноваційних проєктів, підтримку регіональних центрів компетентностей, обмін ресурсами та технологіями, інтеграцію науки, освіти й виробництва.

5. Концесійні моделі

У рамках концесії приватний партнер бере на себе фінансування, модернізацію або управління окремими об'єктами освітньої інфраструктури. Держава здійснює платежі за результатами роботи або забезпечує гарантії окупності інвестицій.

Для ПТО це може бути актуально щодо будівництва навчальних корпусів, гуртожитків; навчально-виробничих центрів.

6. Інноваційні фінансові моделі (лізинг, фонди розвитку, цільові підряди)

До таких моделей належать: фінансовий лізинг обладнання для навчальних майстерень, створення фондів розвитку ПТО із внесками бізнесу та міжнародних партнерів, контракти на підготовку персоналу, коли підприємство замовляє і фінансує підготовку фахівців під власні потреби [2].

Ці механізми дозволяють суттєво зменшити бюджетні витрати та підвищити інвестиційну привабливість системи ПТО.

Розвиток професійно-технічної освіти (ПТО) в Україні в умовах динамічних технологічних змін та цифрової модернізації вимагає нових форм мобілізації ресурсів, зокрема залучення приватного сектору до фінансування освітньої інфраструктури та оновлення змісту навчання. Одним із найперспективніших інструментів у цьому напрямі виступає публічно-приватне партнерство (ППП), що передбачає поєднання ресурсів, компетентностей та управлінських можливостей держави, бізнесу й освітніх інституцій. У сфері ПТО PPP реалізується через різноманітні організаційно-фінансові моделі, спрямовані на підвищення якості підготовки кадрів, модернізацію матеріально-технічної бази та інтеграцію освіти з потребами ринку праці [1].

1. Модель спільного інвестування в інфраструктуру та обладнання (інфраструктурне партнерство).

Ця модель передбачає створення на базі закладів ПТО сучасних навчально-практичних центрів (НПЦ), лабораторій, технопарків або центрів компетентностей, фінансування яких здійснюється як державою (через бюджети різних рівнів, освітні субвенції та цільові програми), так і приватними компаніями.

Бізнес інвестує у високотехнологічне обладнання, спеціалізовані інструменти, програмне забезпечення або модернізацію майстерень, отримуючи натомість доступ до підготовлених робітників потрібної кваліфікації та участь у формуванні змісту навчальних програм.

Переваги:

- скорочення розриву між навчальним та виробничим середовищем;
- можливість використання обладнання, ідентичного реальному виробництву;
- формування кадрового резерву для компаній-інвесторів.

2. Модель дуальної освіти як партнерство “роботодавець – заклад ПТО – держава”.

Дуальна система є однією з найефективніших форм PPP, оскільки передбачає розподіл відповідальності між усіма учасниками освітнього процесу:

- держава фінансує загальноосвітню та теоретичну підготовку;

– заклад ПТО забезпечує навчальний процес, педагогічний супровід і навчальну інфраструктуру;

– роботодавець фінансує або співфінансує виробниче навчання, надає робочі місця для практики, оплачує наставників і бере участь у розробленні стандартів професійної освіти [3].

В Україні елементи дуальної системи активно впроваджуються в машинобудуванні, електротехніці, IT-галузі, автомобільній сфері, сільському господарстві. Головними

перевагами є: підвищення релевантності професійних компетентностей; зменшення витрат закладу ПТО на практичне навчання; швидка адаптація молоді до сучасного виробничого середовища.

3. Модель корпоративного спонсорства та соціальної відповідальності бізнесу (CSR-модель).

У межах корпоративної соціальної відповідальності підприємства можуть надавати обладнання та матеріали, фінансові гранти для модернізації лабораторій, оплату стажувань учнів, стипендіальні програми для найкращих здобувачів, оплату підвищення кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання.

Така модель забезпечує підвищення якості ресурсного забезпечення закладів ПТО та формує позитивний імідж бізнесу як соціального партнера.

4. Модель створення спільних освітньо-виробничих кластерів.

Освітньо-виробничі кластери об'єднують заклади ПТО, місцеву владу, підприємства та дослідницькі організації для реалізації спільних проєктів у сфері професійної підготовки. У таких кластерах: освітні заклади забезпечують підготовку кадрів, регіональна влада створює нормативно-правові та організаційні умови, наукові установи впроваджують інноваційні рішення.

Кластерна модель також сприяє розвитку регіональних інноваційних екосистем та підвищує конкурентоспроможність місцевої економіки.

5. Модель концесій у сфері освітньої інфраструктури.

Ця модель менш розповсюджена в Україні, однак активно використовується у країнах ЄС. Вона передбачає передачу приватному партнеру функцій щодо будівництва, реконструкції або експлуатації освітніх об'єктів. Держава або громада фінансує роботу через довгострокові платежі, а приватний партнер бере на себе інвестиційні та управлінські ризики.

У сфері професійно-технічної освіти концесії можуть бути актуальними для будівництва сучасних кампусів; створення центрів технічної освіти, модернізації гуртожитків та інфраструктурних об'єктів.

6. Модель інноваційних фінансових механізмів (лізинг, освітні фонди, цільові підряди).

Інноваційні форми ППП включають: фінансовий лізинг обладнання, коли заклад ПТО отримує техніку в користування із поступовою оплатою, освітні інвестиційні фонди, які акумулюють кошти бізнесу для підтримки технічного переоснащення, контракти на підготовку персоналу, коли роботодавець фінансує навчання певної кількості учнів для власних виробничих потреб.

Ці моделі дозволяють зменшити фінансове навантаження на державний бюджет та прискорити модернізацію ПТО [3].

Отже, моделі публічно-приватного партнерства в Україні створюють широкі можливості для фінансування і розвитку професійно-технічної освіти, забезпечуючи її відповідність сучасним технологічним вимогам і потребам економіки. Їх ефективність визначається ступенем взаємодії між державою, бізнесом і закладами освіти, а також наявністю нормативно-правових та фінансових механізмів, які стимулюють довгострокову співпрацю та інвестиції у людський капітал.

Література:

1. Люлькова Ю. Моделі державно-приватного партнерства у професійній підготовці фахівців для сучасних потреб ринку праці. *Професійна педагогіка*. 2024. №1(18) С. 159-166. URL: <https://surl.li/vehvue>
2. Попова В. Економічні передумови запровадження державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти в Україні. *Professional Pedagogics*, 2022, №1 (24), 101-110. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.101-110>
3. Радкевич В. О. Державно-приватне партнерство у розвитку професійної освіти в умовах воєнного та повоєнного часу. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, іннов.: матеріали IV Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. (м. Запоріжжя, 2023 р.). С. 210-214. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/735825>